

Nieuwsblad van de Historische Vereniging
Ameide en Tienhoven

C O L O F O N

Secretariaat:
Hazelaarlaan 21
4233 HN Ameide
tel.: 01836-2535

Lidmaatschap:
f 25,- per
kalenderjaar.

Bestuur:
G. Streefkerk
(voorz.)
P. Will
(secr.)
H. de Haan
(penn.)
A.M. den Oudsten
C. den Oudsten
R.G. Smith
J. Stasse

Voor vragen over,
bijdragen aan het
Nieuwsblad:
01836-2127.

INHOUD:

- pag. 1. Ten Geleide
2. Uitnodiging
2. Jaarprogramma
3. Op kraamvisite - op de paardenmarkt → ra, raden maar
4. Termei en Tienhoven terug van weggeweest
5. Excursie naar Naarden, een ware belevenis
6. Verslag van de lezing op 11-11-'92
7. Verslag van de lezing van dhr. D. Vuijk (deel II)
11. Onze voorouders - door dhr. A. Horden
12. Wie, o wie helpt?
12. Wat we cadeau kregen of aanschafte
13. Achtergronden over de bovenkant van de ondergrond
van Ameide en Tienhoven
14. Alledaagse dingen.

Ten geleide.

Voor U ligt het laatste roze nummer.
Als redactie zijn we erg blij dat we het oude jaar nog kunnen afsluiten met een uitgave van ons Nieuwsblad.
Tevens zijn we verheugd dat we U op de hoogte kunnen brengen van nieuwe activiteiten voor de tweede helft van dit seizoen.
We hopen dat heel veel lezers en belangstellenden de datum van de eerstkomende lezing in hun agenda zullen noteren!!!
Het bestuur van de Historische Vereniging Ameide en Tienhoven wenst iedereen van harte fijne feestdagen toe en een heel voor-
spoedig 1993!

D I T I S E E N U I T N O D I G I N G ,

niet alleen om te lezen, maar ook om te komen, en wel naar onze EERSTE AVOND in het nieuwe jaar. Deze wordt gehouden op DONDERDAG 14 JANUARI 1993 om acht uur 's avonds in 'HET SPANT', Paramasiebaan te Ameide. Op het programma staat:

'VEERPONTEN EN VOETVEREN, AL OF NIET VERDWENEN'.

Mevrouw M. de Visser- Ameling uit Ridderkerk hoopt ons met plaat en praat een genoeglijke en leerzame avond te bezorgen. Laat ons het nieuwjaar goed starten: U komt toch ook, schuitje varen, theetje drinken (of had u liever koffie)? Dat wordt ook geschonken...maar bovenal kijk- en luistergenot! N.B. Er volgt geen nadere uitnodiging: WE REKENEN OP U !

*Als langs de duisterende waterbaan
de veerboot aan de meerpaal is gebracht,
begint het rijkste wat ik ken: te nacht
hoor ik het water aan de schoeiing slaan.*

Ida Gerhardt

WAT IN DE 1-STE HELFT VAN '93 NOG MEER OP HET PROGRAMMA STAAT:

- EEN PRAAT _ BENOEMAVOND. Leden bezorgen vooraf oude foto's, van bruiloften, partijen, van schoolklassen en reisjes, van wat voor groepen of toestanden ook. Die stellen we vooraf tentoon en we proberen 's avonds met elkaar deze zoveel mogelijk te ondertitelen. Diept u alvast wat op uit uw ouwe schoenendoos!
- DE JAARVERGADERING met als spreker na de pauze ons lid, de historicus, Dr. Abr. Vroon , die ons zicht biedt op
TERMEI EN TIENHOVEN IN VERVLOGEN DAGEN.
- EEN FIETSTOCHT naar de Lakerveldse mevrouw Schep, die een keur aan kleding verzamelt en toont van betovergrootmoekes.
- tijdens de Braderie verzorgen we EEN TENTOONSTELLING, terwijl we in de feestweek nog iets groters opzetten.
- ter opening van het volgende seizoen denken we aan een ZATER-DAGTOCHT NAAR GORCUM met daaraan voorafgaande EEN AVOND MET DIA'S, enz. van historische bezienswaardigheden aldaar.

HET BESTUUR

Afgaande op de drie kreten boven dit stukje zou je kunnen veronderstellen dat er in de dagen van de zoveelste, de 335-ste, paardenmarkt een kind geboren was en dat de bezoekers mochten raden naar zijn of haar naam.

Dit is waar, wat het eerste aangaat, maar die naamgeving had met iets anders te maken.

Laten we echter bij het begin beginnen.

Op de 8-ste oktober 's morgens te elver ure, is onze eerstgeborene, het kijk- en leesboek over Ameide en Tienhoven in grootmoe's tijd, ter plekke aangegeven. Op het oude Raadhuis deden dienst als ambtenaren van de Burgerlijke Stand twee edelachtbaren: te weten de ambachtsheer van Ameide, Mr. Bram van Stolk en de burgemeester van Zederik, T. den Breejen, geflankeerd door mevrouw Van Stolk, ambachtsvrouw in ruste, en ter rechterzijde de echtgenote van onze burgervader, mevrouw Den Breejen.

Geboortegetuigen waren er ook - wat hoort bij zo'n historisch moment- plus representanten van gemeentewege, afgevaardigden van zusterverenigingen, eigen bestuursleden, enkel of dubbel, en de genereerders die negen maanden gedokterd hadden om dit hun geesteskind 'wat fatsoendelijk op de wereld te zetten'.

Daarop heeft onze peetvader en dito- ome Gerrit, als voorzitter van onze club, op zijn bekende bloemrijke wijze het divers gezelschap kond gedaan van het verschijnen van onze groenling:

'AMEIDE EN TIENHOVEN IN GROOTMOEDERS TIJD'

Na overhandiging van enkele exemplaren van het boek aan de midvoors, gevolgd door twee tegentoespraken en twee of meer hapjes, drankjes en bedankjes, is nog een statiefoto gemaakt die de week daarop in 'Het Kontakt' pronkte.

Na deze plechtigheid spoedde een ieder zich kraamwaarts, waar de ooievaar al vol verwachting op de uitkijk stond. En wat een bezoek hebben we die dag gehad. De boekjes gingen als beschuit met muisjes over de toonbank. Het resultaat is dan ook geweest dat we na een maand compleet door de hele voorraad heen waren. Dat is toch iets om over naar (u t)huis te schrijven!

Nu nog de uitslag van

DE RAADWEDSTRIJD.

Traditiegetrouw -of mag je dat, geschiedkundig, niet zeggen als iets pas voor de tweede keer gebeurt?- hadden we onze kaartenbakken opgesteld en een vijftal voorwerpen uitgesteld, waarvan de namen geraden moesten worden, of waarvoor ze dienden. Het getal ingevulde formulieren was iets lager dan dat van vorig jaar; wellicht kreeg het kiekeboek zoveel aandacht dat er weinig te raden overbleef.

Nu eerst de goede antwoorden en dan vermelding der winnaars.

Voor de duidelijkheid zou ik die voorwerpen willen tekenen, maar dat durf ik niet meer. Soms denk ik: was ik nog maar een kind; gek toch eigenlijk dat je dit verleert...

Omschrijven dus maar:

1- Dat soort knipmes was geen pijpschoonmaker maar een vlijm, te gebruiken bij het aderlaten van vee, bij koorts, dreigende trommelzucht en het ontgassen.

De uitdrukking: 'zo scherp als een vlijm' kent u vast wel.

- 2- Niet een passer; een puntenslijper, maar dan wel één voor grammofoonnaalden
 - 3- Dit apparaat was geen fuikenlichter, geen rattenvanger, maar werd gebruikt om bij hooibroei het hooi uit mekaar te trekken.
 - 4- Deze harpoen met platte bijeenstaande tanden was een vork om paling te steken, vandaar de naam paling steek of -stik. Officieel aalgier, elger of aalschaar genaamd.
 - 5- was een waspin, de voorganger van de wasknijper
- Dan was er nog als toegift een he-e-e-le moeilijke, dat spektakelstuk met die uitstekels naar drie kanten. Die bewaren we maar voor volgend jaar, doen we 'overnieuw'. Gissingen waren er wel, maar zowel de lieden vóór als achter de uitstalling, noch de aanbrengrer zijn stuk van de aangedragen oplossingen. We slaan 'm op en slapen er een jaartje over, wie weet!

De hoofdprijs, tegelijk de enige, gaat dit maal naar Streefkerk, naar R. Noorland uit de Kerklaan 22; deze wist de beste namen en omschrijvingen te noteren. Welgefeliciteerd. De daarop volgende gelukkigste raaiers krijgen bij dezen een eervolle vermelding in ons clubblad: H. van Buren te Capelle aan de IJssel en J. Alblas te Bunnik, terwijl de eer van Termei is gered door J.W. Peterse, die 'viersie' werd. Genoemde en alle overige deelnemers aan het raadspelletje, tegelijk alle bezitters van ons boek over Termei-en-Tienhoven-terug-van-weg-geweest bedankt en naar we hopen tot het volgende jaar de tweede donderdag van oktober.

Het silhouet van 't stille Ameide.

TERMEI EN TIENHOVEN TERUG VAN WEG GEWEEST

Ons kijk- en leesboek

'AMEIDE. EN TIENHOVEN IN GROOTMOEDERS TIJD'

is zo'n succes geworden dat het Bestuur besloten heeft tot EEN HERDRUK over te gaan. De redactie heeft aan de uitgever verzocht ter verdere vervolmaking van het boek een enkel schoonheidsfoutje er alsnog uit te halen. Zo was bij de afbeelding 10, die hippe van Kovacs Lajos door een misverstand de naam van Gerrit Langerak weggevallen. Uitgerekend een man van naam, die op muziekgebied in Ameide zijn sporen meer dan verdiend heeft. Zo heeft de redactie nog een enkel dingetje aangevuld of rechtgezet, opdat de werkelijkheid en waarheid elkaar zoveel mogelijk dekken. Dat is goed voor nu en later!

De nieuwe oplaag arriveert in Ameide in de maand van februari a.s.; dan is het weer boek-sprokkelen geblazen.

Wees er vlug bij, anders valt er niks meer te vinden!

Verkoopadressen zijn:

- Mevrouw R.G. Smith, Nieuwstraat 1, 4233 EE te Ameide, tel. 01836 - 2127
- en de firma Jansen in de Molenstraat 22, de vroegere zaak van Mouriks luxe en huish. artikelen, tel. 01836 - 1409.

Excursie naar Naarden, een ware belevenis.

Het reeds vele malen genoemde reisje naar Naarden, als verkenning van een der best bewaarde Hollandse Vestinsteden is bewaarheid geworden. Als voorproefje van deze dag mochten we op 15 september des 'savonds in het Spant reeds kennismaken met een videofilm, getiteld: "Oud en gerestaureerd Naarden", gebracht door de heer De Roos, die zich ontpopte als een fanatiek "Naardenees".

Ondanks dat deze videofilm nou niet direct de fraaiste beelden van de stad Naarden ten beste brahh, was deze vrij goed bezochte avond niet tevergeefs en konden de aanwezige deelnemers van dit gebeuren met de hier opgedane voorkennis met een gerust hart het aanstaande reisje tegemoet treden.

Zaterdagmorgen 19 september te negen uur met stralend weer zijn we dan ook welgemoed met circa 25 personen met eigen vervoer op reis gegaan richting Naarden.

Na een voorspoedige reis zijn we daar omstreeks 10.15 uur op de afgesproken verzamelplaats, t.w. parkeerterrein De Oude Molen aangekomen, en vandaar zijn we met een korte stadswandeling naar een stemmig oud restaurantje getogen, waar we ons de welverdiende koffie best lieten smaken.

Inmiddels was om 11 uur de gids gearriveerd, die ons allereerst op zeer kundige en onderhoudende wijze door het labyrint van deze machtige doordachtige vestingwerken wist te leiden.

Daarna kwam de stadswandeling aan bod, een imposante belevenis met al die indrukwekkende historische gebouwen en aangepaste straten en pleinen, eigenlijk te veel om op te noemen of in details te kunnen treden. Wel moe van al deze indrukken, maar zeer voldaan zijn we omstreeks 1 uur aangeland in een pittoresk oud restaurantje genaamd "De Kapschuur" gelegen achter de Grote Kerk.

Daar het weer ons welgezind bleef, hebben we eerst op het buitenterras een pittig opstekertje genuttigd en aansluitend daarop in dit restaurant met veel genoegen aan een welvoorzienere koffietafel gezeten.

Na deze lunch, om ongeveer half 3 zijn we opgewekt naar de aangrenzende Grote Kerk getogen, wereldberoemd om zijn uitmuntende akoestiek en waar dan ook nog telken jare de Matheus-Passion wordt opgevoerd. Begeleid door een zeer bekwame gids, die al meer dan 60 jaren lang zich vrijwillig dienstbaar heeft gemaakt tot meerdere glorie van deze fraaie monumentale kerk, en dit dan in het raam van rondleidingen, voorlichting en kennisoverdracht.

Onder zijn leiding hebben we dan ook hiervan een vol uur lang met volle teugen mogen genieten in optima forma, waarna we sterk onder de indruk en ingetogen de Kerk hebben verlaten.

Daar tevens bleek dat het tegenover staande Raadhuis gedeeltelijk was opengesteld, hebben we tot afsluiting van deze dag nog een half uurtje na kunnen genieten van dit eveneens fraaie monumentale bouwwerk en dan vooral ook van diverse levensgrote schilderstukken voorzien van spitsvondige en wijze onderschriften.

Daar het inmiddels al half 4 was geworden en al enkelen hadden afgehaakt, heeft verder een ieder zijn voertuig opgezocht en zijn we wat vermoeid maar zeer voldaan huiswaarts gekeerd.

Tot slot mogen we rustig stellen, dat deze excursie voor een ieder een waardevolle dag is geweest en voor herhaling vatbaar in deze geest; maar tevens ook dat vele thuisblijvers weer de Historische Boot hebben gemist.

G. Streefkerk.

Verslag van de lezing op 11 november gehouden door mevrouw C. L. van Groningen.

Mevr. Van Groningen is wetenschappelijk medewerkster bij de Rijksdienst voor Monumentenzorg.

De lezing had als onderwerp: Het beschrijven der Monumenten in de Alblasserwaard.

Inhoudelijk was de lezing een voorproefje van het 2 dagen later officieel te presenteren boek "De Alblasserwaard" van de hand van mevrouw Van Groningen. Dit boek is verschenen in een serie: "Geïllustreerde Beschrijving der Nederlandse Monumenten van Geschiedenis en Kunst". Het beschrijven van monumenten is een nogal onbekende taak van Monumentenzorg, die al dateert vanaf 1912 en resulteert in bovengenoemde serie. Het boek "De Alblasserwaard" is daar dus een deel van.

Het boek bevat eerst een historisch-geografische inleiding (o.a. nederzettingsgeschiedenis) en daarna komen systematisch allerlei categorieën uit de bebouwde kom aan de orde.

Allereerst komen verdedigingswerken aan bod met daarna weg- en waterbouwkundige werken.

Dan volgen openbare gebouwen (raadhuizen, rechthuizen, waagebouwen etc.) en vervolgens komen kerken aan bod.

Verder worden behandeld gebouwen van liefdadigheid (gasthuizen, oude mannen/vrouwenhuizen, weeshuizen etc.)

Een hoofdstuk behandelt woonhuizen en een hoofdstuk kastelen.

Daarna volgt nog de industriële archeologie met fabrieken en molens, watertorens enz. en het geheel wordt afgesloten met boerderijen.

Tijdens de lezing werden al deze hoofdstukken belicht, alsmede de procedure van de totstandkoming van het boek. Het geheel werd toegelicht met boeiende en herkenbare dia's.

Het was een zeer waardevolle avond, bezocht door veel enthousiaste toehoorders.

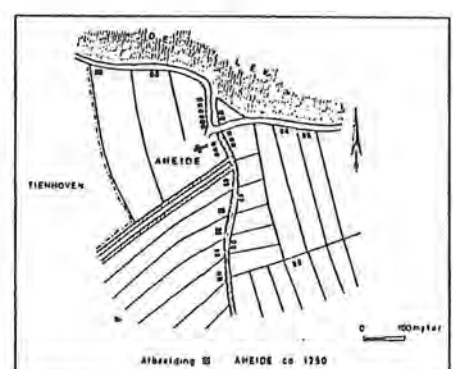
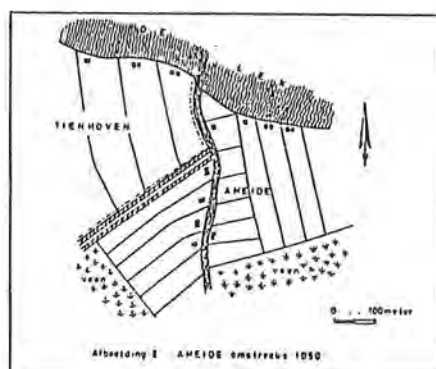
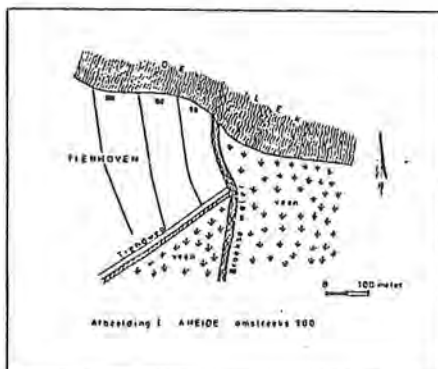
Voor het bestuur is dit een aanleiding om na te denken over nog een dergelijke avond, dan over bouwstijlen van monumenten door de eeuwen heen, zichtbaar te maken met Ameidese en Tienhovense panden.

De lezing motiveerde het bestuur tevens de officiële presentatie van het boek "De Alblasserwaard" in Nieuwpoort bij te wonen op vrijdag 13 november.

Na de presentatie kon de Nieuwpoortse Oudheidkamer worden bezichtigd en een expositie in Het Arsenaal over de a.s. Dijkverzwaring.

Het bestuur meende er goed aan te doen een exemplaar van het schitterende boek aan te moeten schaffen voor de "verenigingsbibliotheek"

Het ligt nl. in de bedoeling om aan leden van onze vereniging in de toekomst boeken, tijdschriften etc. ter inzage uit te lenen zo gauw we een vast onderkomen hebben met een stevige duurzame boeken- of archiefkast!

In het vorige Nieuwsblad is het eerste deel verschenen van de lezing gehouden door de heer D. Vuijk op 4 maart van dit jaar. Nu volgt het tweede deel.

De rivieren vervulden een belangrijke rol in de ontwikkeling van onze streek. De Lek komt nogal eens voor in de oudere literatuur onder de naam van Lockia, Lake, Leckia, Lecca, Loca en wordt later geschreven als Lec, Lecq, Lecke.

Oude schrijvers spreken over de Lek, zijnde een kleinere watergeul vanaf ongeveer Lexmond, anderen meenden dat de rivier gegraven zou zijn van Krimpen tot Lexmond, weer anderen laten de Lek door de Lopiker wetering westwaarts stromen.

Het is interessant om deze verhandelingen over de Rijn en de Lek te lezen, zoals bijvoorbeeld over de Romeinen, die van de Kromme Rijn en de Oude Rijn de noordgrens van hun Rijk maakten.

De Merovingische Frankenkoning Pippijn, die de Lek tot grens maakte tussen zijn gebied en dat van de Friese koning Radboud.

De Noormannen die de Lek opvoeren naar Wijk bij Duurstede en verder langs de Rijn tot Xanten.

In het werk van Prof. dr. P. A. Henderikx "De benedendelta van Rijn en Maas" wordt een wetenschappelijke basis gelegd onder de geschiedenis van de Lek en we vinden daarin (zeer verkort weergegeven het volgende:

De Nederrijn bij Wijk bij Duurstede splitste zich in twee takken, de Kromme en Oude Rijn langs Utrecht, Woerden, Alphen naar Katwijk, en de Oude Linschotenstroom langs Everdingen en via de Hagesteinse Rug en de Gaasp, ten zuiden van Vianen en verder door de Boven Hollandse Ijssel, via Montfoort naar Woerden, waar weer een verbinding was met de Oude Rijn.

Niet lang na het begin van onze jaartelling brak de Oude Linschoten stroom door de oeverwallen en ontstond de grote Lekbocht bij Vianen. en hiermede tegelijkertijd de bovenloop van de Lek.

(Bijlage I uit „de benedendelta van Rijn en Maas“ van Prof. dr. P.A. Henderikx)

De benedenloop van de Lek begon bij Helsdingen, als een aftakking van de Oude Linschotenstroom, mogelijk reeds voor de 3e eeuw na Chr., maar vrij zeker eerderdan de Lekbocht bij Vianen en het is dan ook niet ver van de waarheid wanneer we stellen dat de Lek rond het begin van de jaartelling reeds als Rijnstreek fungeerde. Tussen 300 en 700 na Chr. nam de rol van deze rivier geleidelijk die van de Kromme en Oude Rijn over en vertoonde een belangrijke toename van de afvoer.

Het is neit uitgesloten dat de Chartagers onze kusten bezochten en de Griekse zeevaarder Pytheas uit Marseille mogelijk bij de Wadden aan wal geweest is. Helaas werd er over deze gebeurtenissen niets op papier gezet. De "echte" geschiedenis van onze streek laat men dan ook bij voorkeur beginnen bij de Romeinen, die wel geschreven teksten hebben nagelaten.

In 1989 was het 2000 jaar geleden dat die Romeinen onder veldheer Drusus in de Betuwe verschijnen en de hele Romeinse beschaving in hun kielzog mee brachten. Letters, Cijfers, bakstenen, dakpannen, appels, peren en kersen en bijvoorbeeld ook het gerecht kip met appelmoes. Zij waren op zoek naar uitvalbases. om Germanië tot aan de Elbe te veroveren. Zij werkten nauw samen met de Batavieren, die ook krijgsvolk leverden, onder andere tijdens de invasie van Engeland.

De vroegste geschiedenis van Langerak is nauw verbonden met de Heren van Goije uit de buurt van Houten, gelegen in de Gouw Isla et Lake. Zij beaten grote stukken land ten noorden van de Lek en bij Hagestein en Langerak, ook gronden aan de zuidoever van deze rivier. Ondanks de twisten met de Bisschop van Utrecht, wisten zij zich enkele eeuwen te handhaven.

Wouter van Goije (+1200-+1277) wordt beschouwd als de eerste Heer van Langerak bezuiden de Lek. Hij gaf in 1253 een handvest aan: "onse ondersaten en bueren van onse vrijheerlicheijt van Langeraeck". Naast de grenzen van zijn gebied, noemt hij het bezit van zijn kasteel en zijn korenmolen. In 1277/1283 gaf hij samen met de Heer van Liesveld een handvest aan de stad Nieuwpoort.

Wouter de Eerste en zijn nakomelingen gijsbert en diens zoon Wouter, waren betrokken bij de bedijking van de Alblasserwaard en de waterafvoer van de polders en regeerden over Langerak en half Nieuwpoort.

Jan van Langerak (geboren +1320) was bevriend met Jan van Blois van de heerlijkheden Schoonhoven en Ter Goude. Zij gaan samen "vliegen" in de Alblasserwaard - jagen met jachtvogels.

Door financiële transacties verwerft Jan het kasteleinschap van Schoonhoven en Ter Goude. Zijn kleinzoon Johan (Jan) Heer van Langerak, geboren + 1380, trouwde met Elburch van der Lec van Polanen. Hij vervulde belangrijke functies, o.a. dijkgraaf van de Alblasserwaard, baltuw van Schoonhoven, drost van het land van Altena.

Hij nam ook deel aan militaire operaties aan de zijde van Jacoba van Beieren, zoals de slag bij Alphen.

Door zijn huwelijk verkreeg hij Asperen voor de helft. Hij werd in 1426 tot ridder geslagen. Uit zijn eerste huwelijk werd jonkvrouw Elburch van Langerak geboren, die in 1430 trouwde met Rutger IV van den Boetzelaer (geboren 1405).

De Van den Boetzelaers stammen uit een oud adellijk geslacht uit Westfalen. Het kasteel "'t Huis den Boetseler" stond in de buurt van Kleef. Dertien geslachten lang bleven de Van den Boetzelaers eigenaar van het kasteel en hun landerijen in Langerak, met een kleine onderbreking van 1707 - 1737, toen er financiële even iets mis ging.

Hun leven werd beheerst door de Hoekse en Kabeljauwse twisten (+1350 -+1492), de Arkelse oorlogen (1401-1412), voortdurende twisten over de erfopvolging in Gelderland (+1420-+1470) en de strijd tussen Holland en Gelre, waarbij Asperen en Langerak het vaak moesten ontgelden. (1478 -1532).

Rutger IV, Wessel V, Rutger V van den Boetzelaer hadden veel te stellen met deze wrede oorlogen.

Het kasteel en het dorp Langerak werden platgebrand in 1481. Lange Pier plunderde en brandschatte Langerak en Asperen.

Wessel VI, Rutger VI, Gideon van den Boetzelaer waren aanhangers van de nieuwe leer, wezen de beeldenstorm niet af (schade in Langerak tamelijk gering) en betoonden zich vurige aanhangers van Willem van Oranje.

Pastoor Ricaldi van Langerak geeft een beschrijving van de kerkelijke toestand in Langerak in het jaar 1567, waar Mennonisten, Calvinisten, Martinisten en nog anderen de nieuwe leer aanhingen.

Wessel VI moest vluchten naar het kasteel van zijn zoon Floris in Odenkirchen in Duitsland.

Gideon, de kleurrijkste van de familie werd in 1614 gezant in Parijs, waar hij in een conflict geraakte met de Franse koning, die zich ergerde aan het luide zingen van psalmen in het huis van de gezant.

Na Gideon breken moeilijke tijden aan. De financiële positie van de Van den Boetzelaers brokkelde af en de betrokkenheid bij Langerak verminderde, mede ook daar zij een functie hadden aan het hof van koning/stadhouder Willem III en Londen.

In 1707 werd het kasteel verkocht, maar een familielid, Philip Jacob V uit de Asperse tak kocht het weer terug in 1737. De waarde bedroeg +1750 ƒ 16.000.--.

Diens zoon Benjamin, aanhanger van de Patriotten, moest vluchten naar Frankrijk en raakte in 1795 zijn overheidsambten kwijt.

Zijn dochter Elisabeth Henriëtte stierf in 1813 als laatste relg van dit roemrijke geslacht.

Nog enkele opmerkingen over het dorp Langerak en de bewoners.

Rond 1350 stonden er in Langerak 80 dijkhoeven en 40 waterhoeven.

Rond 1550 is er sprake van de Kerk, het Regthuis, 2 Herbergen, 2 Bakkers, 2 Winkeliers, 1 Beurtschipper, 1 Timmerman en 1 Schoenmaker.

De kleermaker en de medicijnmeester kwamen uit Nieuwpoort, de grutter uit Ameide.

Vastgoed speelde een belangrijke rol in het leven van de bewoners.

De percelen land waren genoteerd in een zgn. "Werenboek", een opsomming van het aantal stukken land tussen twee sloten. Wijzigingen door koop en verkoop werden hierin opgetekend.

De landbouw bestond uit het verbouwen van granen en hennep en uit veeteelt, vaak gemengde bedrijven.

Op de rivierklei waren ook boomgaarden aangelegd en werden er ook bijen gehouden.

De overheid verkreeg haar inkomsten uit accijnzen: 25% op brood, 60% op bier en 100% op zout. De 20e, 40e en 100e penning op vastgoed.

De rente van geldleningen en hypotheek met onderpand (overwaarde + 50%) bedroeg 4 à 5% 's jaars. In een paar honderd jaar zijn er geen grote wijzigingen in deze tarieven opgetreden.

Het geldstelsel was gebaseerd op 1 pond gelijk aan 491 gram zilver verdeeld in 20 schellingen, ieder weer gelijk aan 12 penningen.

daarnaast kwamen allerlei andere munten voor zoals dukaten, zilveren ridders etc.

Voordat de aardappel in gebruik kwam, bestonden de maaltijden uit pap van gemalen of geplette gerst of haver met melk en kruiden.

Brood met kaas en spek, peulvruchten met rookspek en ruimschoots eieren. 'szondags wellicht een kip of een stuk vlees. Op bruiloften en feesten werd er geducht geschransd.

Er werd bier en gedestilleerd water (een soort brandewijn) gedronken.

De N.H. Kerk dateert waarschijnlijk uit de 15e eeuw.

Begin 1900 werden de toren en het gebouw grondig gerestaureerd.

De lijst van predikanten sedert 1600 is aanwezig in het archief.

De zoon Francois van dominee Halma werd in Langerak in 1653 geboren.

Hij vestigde zich in Utrecht en Leeuwarden als boekdrukker/uitgever.

Van zijn hand verscheen "Toneel der verenigde Nederlanden", een geschiedkundig woordenboek uit 1725, een in die tijd veel gezocht handboek.

Omstreeks 1840 heeft ook in Langerak de afscheiding plaats, door ds.

Hendrik de Coke uit Ulrum in gang gezet. Zijn aanhanger ds. Scholte uit Doeveren had veel invloed in Langerak. Boer Gerrit Demper speelde hierbij een centrale rol. Een en ander resulteerde in een tweede kerkgebouw nabij de Waal.

Over het schoolgebouw uit de vroege jaren is weinig bekend. De meester en de kinderen moesten zich houden aan een schoolreglement.

In de archieven is nogal wat te vinden over de korenmolen. In 1253 stond er reeds een molen op de Molenwerf, even ten zuiden van Nieuwpoort.

Later lezen we over een molen ten oosten van het stadje, waarschijnlijk van het "standaard"-type. Deze werd tijdens de 1672-oorlog (tussen 1672 en 1674) afgebroken ten behoeve van de nieuwe vestingwerken van Nieuwpoort. De weduwe van de Heer van Langerak liet een nieuwe molen (type "wipmolen") bouwen nabij de Waal.

De voorouders van de heer D. Vuijk (van wiens hand deze lezing is red) waren sedert + 1685 molenaar en sedert 1735 ook eigenaar van deze molen en het woonhuis. In 1925/26 werd het gevlucht (de bovenbouw en de wieken) afgebroken en in 1937 werd de onderbouw gesloopt.

De twee herbergen "In de Rode Leeuw bij de kerk en "In de witte gekroonde Leeuw" nabij de Waal worden herhaaldelijk vermeld in de gerechtelijke archieven. Daar werden de vetes beslecht, met nogal eens dodelijke afloop.

De oorlog van 1672 met de Fransen c.s. heeft ook Langerak niet onberoerd gelaten. Militairen die bij Sluis en Ameide slaags raakten met de Fransen trokken zich terug richting Langerak, Nieuwpoort.

De zee-officier Contraet Droste was aangewezen om het kasteel in Langerak te verdedigen. In roerende dichtregels heeft hij zijn ervaringen op schrift gesteld.

Ten gevolge van hoog oppervlaktewater in 1820 brak de Lekdijk in Langerak, even ten oosten van de N.H. Kerk.

De op een na hoogste overstroming van de Ablasserwaard was hiervan het gevolg. In Molenaarsgraaf steeg het water tot 2,21 m. boven N.A.P. Tot slot nog enkele woorden, voorkomend in oude stukken.

Overlijden = afliesig worden, Schoenmaker = Cordewanier, Schaatsen van runderbenen = Glissen, Metselaar = Muyrman, Minnaar/vrijer = Pol, Vuurtoren = Vuurboet.

De spreker eindigde zijn lezing met:

Na enkele jaren met Langerak bezig te zijn geweest is de verbeeldingskracht groter geworden. Als ik nu over de dijk van Termey naar Langerak rijd, is het net alsof ik zo'n oud Vuijkje tegenkom, een blauwe kiel, een rooie zakdoek om zijn nek en een hoog zijn petje op zijn kop, zijn kleren, zijn snor en zijn gezicht witbestoven van het meel!

De redactie dankt nogmaals de heer D. Vuijk heel hartelijk voor het ter beschikking stellen van de letterlijke tekst en diverse bijlagen van de boeiende lezing, ter publicatie in het Nieuwsblad.

Van ondergetekende ontvingen we de volgende bijdrage voor ons blad. De redactie wil alle Nieuwsbladlezers gaarne kennis laten maken met zijn ceel over de namen onzer vaders en het doortrekken der lijnen tot in het zoveelste geslacht. Hoeveel?

O N Z E V O O R O U D E R S

Wanneer men aan familieleden de vraag stelt: wie was je betovergrootvader, krijg je maar zelden antwoord. Gaat men nog een geslacht verder, dan komen wij bij de oudvader. Bijna niemand die dan nog een antwoord weet te geven. Het is daarom best interessant een opsomming te geven, welke benamingen wij aan onze voorvaders geven. In iedere honderd jaar komen gemiddeld drie generaties voor.

Wanneer ik bij mezelf begin:

1. ik	
2. vader	18. voorvader
3. grootvader	19. voorgrootvader
4. overgrootvader	20. voorovergrootvader
5. betovergrootvader	21. voorbetovergrootvader
6. oudvader	22. aartsvader
7. oudgrootvader	23. aartsgrootvader
8. oudovergrootvader	24. aartsovergrootvader
9. oudbetovergrootvader	25. aartsbetovergrootvader
10. stamvader	26. oppervader
11. stamgrootvader	27. oppergrootvader
12. stamovergrootvader	28. opperovergrootvader
13. stambetovergrootvader	29. opperbetovergrootvader
14. edelvader	30. hoogvader
15. edelgrootvader	31. hooggrootvader
16. edelovergrootvader	32. hoogovergrootvader
17. edelbetovergrootvader	33. hoogbetovergrootvader

Wij zijn nu aangekomen bij onze hoogbetovergrootvader. Het betekent dat we 1100 jaar teruggellen en we ons bevinden in anno 982.

In genoemd jaar vielen de Noormannen ons land binnen.

Het is toch ongelooflijk dat onze voorouders dit meegemaakt hebben.

De Kruistochten moesten nog komen (1100 - 1300).

Voor zover mij bekend is bij zijn familieonderzoek niemand zover gekomen; maar wat niet is, kan nog komen.

De meeste onderzoeken gaan terug tot eind 1500. En we komen dan bij de Reformatie. De meeste boeken en geschriften uit die periode zijn verloren gegaan. O.a. bij de beeldenstormen.

En juist die katholieke tijd is voor familie-onderzoek zo interessant.

Mochten er lezers zijn, die aanvulling kunnen geven, dan ben ik daarvoor zeer erkentelijk.

A. Horden, Laantje 15, 4225 PC Noordeloos, tel. 01838 - 1853.

WIE, O WIE HELPT ?

Ja, wie helpt ons aan, of leent ons of kan informatie verstrekken over:

'NIEUWJAARGROET voor de Ingezetenen van Ameide, Tienhoven, Meerkerk en Lexmond', een blad dat de heer Hansum eens per jaar deed verschijnen?

We beschikken over de nrs. 13, 16 en 18, respectievelijk die van 1935/36, 1938/39 en 1940/41.

We willen daar iets mee gaan doen: wie heeft nog andere nrs.?

WAT WE CADEAU KREGEN OF AANSCHAFTEN . . .

Een verzuchting vooraf:

Onze boekerij groeit gestaag, steeds meer ervaren we het gemis aan uitstallingsruimte en daardoor mogelijkheden van inzage, lezing en uitlening. We versagen echter niet...

- Van mevrouw M. van der Broek-Kortleve 3 boekwerkjes over de Streekhistorie, waaronder één van Anno 1845, geschreven door ene kostschoolhouder te Gorinchem.
- Van ons adviserend bestuurslid, de heer G.A. Verduin 'Vianen in oude ansichten I en II; dit laatste heeft hij zelf in '83 geredigeerd.
- 'Het oude land van Brederode', een fotoboek met ondertiteling over Ameide en Tienhoven, Vianen, Lexmond en Meerkerk.

Tegen betaling ontvingen we:

- Herman en Rien Molenaar: 'Lexmond en de Lexmonders in beeld' (een zusje van ons boek, zogezegd)
- Handleiding voor de beoefening van lokale en regionale geschiedenis.
- Als abonnee van de Stichting voor Volkscultuur een nieuw boek over sagen, getiteld 'Het verdwenen lijk'.

ACHTERGRONDEN OVER DE BOVENKANT VAN DE ONDERGROND VAN AMEIDE EN TIENHOVEN . . .

Van onze trouwe trawant Peet van Toor uit Haarlem, weliswaar Tienhovenaar van geboorte, ontvingen we het slot van zijn reeks over de grondslag waarop wij leven.

Na drie diepgravende artikelen over de ondergrond beschrijft hij in het laatste het hoogst interessant gebied dat slechts 'inkelde spêête diep'is gelegen.

De redactie is echter genoodzaakt het relaas over deze 'oppervlakkige' bodemlagen vanwege een overvloed aan kopij te laten overstaan tot het volgende nummer van ons Nieuwsblad.

Hiertegenover staat dat Peet reeds heeft toegezegd opnieuw spitwerk te willen leveren. Die vier stukken gaan dan niet - over de ondergrond maar over bovengrondse geschiedenis, lokaal en regionaal. Dit aan de hand van prenten ooit vervaardigd over Termei en Tienhoven en fragmenten van oude kaarten waarop deze dubbelstad voorkomt.

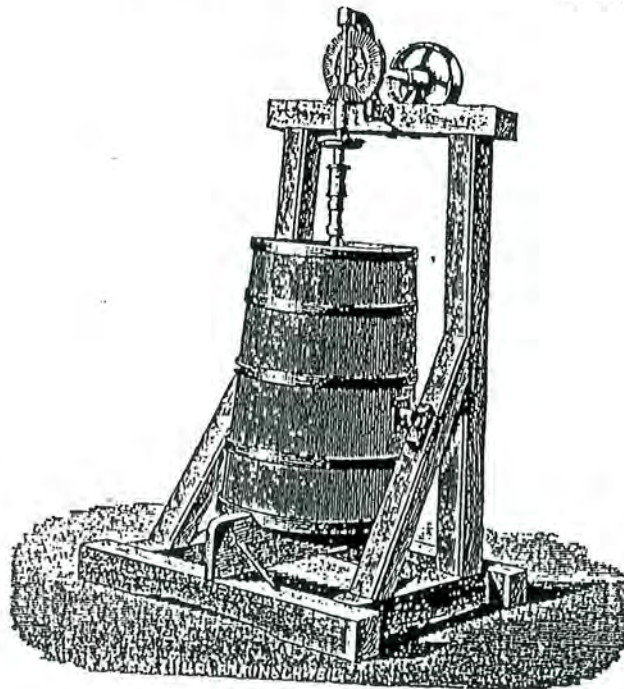
Een aanbod dat we met beide handen aannemen: alvast sterkte en dank toegezegd: goed Haarlems voorbeeld doet goed volgen!

Alledaagse DINGEN

Een tijdschrift over het DAGELIJKS LEVEN in heden en verleden. Over zaken en gebruiken waar iedereen elke dag mee te maken heeft: van koek tot ondergoed en van gebruiken rond de geboorte tot sprookjes vertellen.

Dit blad is een uitgave van Nederlands Centrum voor Volkscultuur, gevestigd Lucasbolwerk 11 te Utrecht. Onze leden kunnen een forse korting krijgen. Wie hierop een abonnement wil, betaalt daarvoor geen f 55,-- maar slechts f 45,--per jaar, mits hij/zij zich opgeeft via het secretariaat van onze vereniging. U ontvangt ervoor jaarlijks acht nummers en betaalt na ontvangst van de acceptgirokaart.

Verticale Holsteinse karn, zoals men die in Friesland algemeen gebruikte. (afb. uit Alledaagse dingen bij een artikel over Zuivel van boer tot bedrijf)

Voor de vervaardiging van dit Nieuwsblad werden papier en apparatuur gratis ter beschikking gesteld door:

**Koninklijke
Woudenberg Ameide**

